

Utvikle digital kompetanse i skolen

Hva skiller utvikling av det digitale området fra andre utviklingsområder i skolen?

ARTIKKEL | SIST ENDRET: 08.11.2024

Kollektiv satsing på digital kompetanse står ikke i kontrast til annet utviklingsarbeid som foregår i skolen. Utviklingen av digital kompetanse har en del elementer som er spesielt for det digitale feltet, og som derfor vil berøre et slikt utviklingsarbeid:

- Lærerne skal bruke digitale verktøy, læremidler og ressurser i arbeidet med å videreutvikle og forbedre læringen hos elevene.
- Lærerne må tolke, forstå og bruke læreplanverket i lys av digitale ferdigheter og teknologi i fag.
- Lærerne vil ha ulik grad av digital kompetanse, både i forhold til egne operative ferdigheter og sin fagdidaktiske digitale kompetanse
- Digital kompetanse er et område som berøres av stor utvikling, og som stadig må fornyes

Digital modenhet i organisasjonen handler om organisasjonens kapasitet til å benytte teknologi til faglige og administrative formål. I skolen handler dette om: undervisning, planlegging, vurdering, skole-hjem samarbeid, kommunikasjon, deling av ressurser, håndtering av elevarbeid, rapportering, osv. Digital modenhet er viktig for å lykkes med innføring, for å sikre trygg bruk, og for å utvikle elevenes digitale ferdigheter.

Bruk av kompetansepakker i utviklingsarbeid med digital kompetanse

Kompetansepakkene må arbeides med gjennom kollektivt arbeid i profesjonsfellesskapet. Utprøving, deling av erfaringer og refleksjoner er sentralt. På siden [Utvikle praksis sammen](#) er det listet opp flere metoder og strategier for kollektivt arbeid.

I tekstene under finner du støtte til å gjennomføre utviklingsarbeid rundt digital kompetanse i

Kompetansepakker - digital kompetanse

Digital kompetanse i skolen

Programmering og algoritmisk tenkning

Ledelse og organisering - etablere en rigg for arbeidet med kompetansepakken

Det bør settes ned en pedagogisk utviklingsgruppe som inneholder representanter fra ledelsen og pedagoger fra flere trinn/avdelinger og eventuelle andre viktige ressurspersoner ved skolen. Ansatte fra SFO kan med fordel være med i utviklingsgruppa.

Dersom skolen har en fast, etablert utviklingsgruppe som leder skolens pedagogiske utviklingsarbeid, kan det godt være denne som leder arbeidet med kompetansepakken.

Gruppen er viktig for forankringen av utviklingsarbeidet i skolens personale, og for å utvide skoleledelsens kapasitet til å lede utviklingsarbeid. Erfaringsdelinger og refleksjon i felles utviklingstid på skolen drøftes og tas tilbake til drøfting i utviklingsgruppa. Vi anbefaler at rektor eller en annen fra skoleledelsen leder arbeidet i gruppen. Rektor kan bruke erfaringer og kunnskap fra drøftinger i utviklingsgruppa som grunnlag for faglige og økonomiske prioriteringer på skolen.

Kompetansepakkene har egen støtte til skoleeier – og skoleleder, herunder egne sider med informasjon og oppgaver, men også egne diskusjonsforum. Det er viktig at den pedagogiske utviklingsgruppen sammen gjennomgår innholdet i kompetansepakken. Gruppen kan dermed prioritere, organisere og lede arbeidet i kollegiet på en god måte.

Konkrete momenter som bør drøftes i utviklingsgruppa er:

- Hva slags digitalt utstyr og programvare har skolen allerede, og hva er det eventuelt behov for å kjøpe inn?
- Hvilke digitale og eventuelt analoge verktøy og arena skal brukes til arbeidet med erfaringsdeling og refleksjoner som det legges opp til i kompetansepakkene?

- Finnes det noen i kollegiet eller i kommunen som har høy digital kompetanse innen området det skal jobbes med? Dersom det trengs hjelp utenfra bør det skje i samarbeid med skoleeier, og i tilknytning til skoleeiers deltakelse i desentralisert ordning.

Kartlegge lærernes digitale kompetanse og skolens digitale modenhet

For å få til en best mulig gjennomføring av kompetansepakken, samt sikre at arbeidet blir videreført, bør skoleeier/skoleleder i samarbeid med skolens ansatte og tillitsvalgte, gjennomføre en analyse av skolens digitale modenhet.

Forslag til prosess:

- Kartlegg og drøft lærernes digitale ferdigheter og kompetanse
- Definer mål for skolens arbeid med digital læring (hvordan de ulike fagene kan bidra til å oppfylle læreplanen).
- Utarbeid en plan for hvordan skolen skal jobbe med teknologi i fagene (kompetanseheving, ansvarsfordeling mellom fagene, arbeid på fagteam og integrering i fag).

Under er det listet opp noen verktøy som har som mål å utløse lærernes selvrefleksjon, identifisere læringsbehov og sette i gang prosesser for å utvikle kompetanse. Egenvurdering kan brukes som en del av en kollektiv prosess der man individuelt og i fellesskap setter seg mål, prøver ut ideer, måler fremgang og definerer nye mål.

Verktøy til egnevaluering av digital kompetanse hos lærere:

- 1) EU har laget SELFIE. Dette selvevalueringsverktøyet kan være et lavterskeltilbud for skoler med lav digital modenhet.

2) European Schoolnet har et lignende verktøy TET-SAT som er oversatt til norsk.

Begge verktøyene er koblet til DIGCOMP. DIGCOMP er noe Norge har innarbeidet i blant annet rammeverk for PfdK.

Ståstedsanalysen: Ta stilling til utsagnene i de 5 spørsmålene fra ståstedsanalysen «Pedagogisk bruk av IKT»:

- På vår skole har vi en felles forståelse av hva digitale ferdigheter er.
- På vår skole har lærerne tilstrekkelig kompetanse til å bruke IKT i opplæringen.
- Lærerne bruker IKT i fagene for å fremme læring.
- På vår skole er IKT integrert i det lokale arbeidet med læreplaner.
- På vår skole har vi elevers læring som utgangspunkt for valg av digitale læringsressurser.

Gjennom fagfornyelsen kommer teknologi, programmering og algoritmisk tenkning sterkere til uttrykk i fag, og digitale ferdigheter er tydeligere uttrykt i kompetansemål i noen fag. Læreplanene for fag har beskrivende tekster om digitale ferdigheter under Om faget. I læreplanvisningen er disse koblet opp mot kompetansemål som inneholder digitale ferdigheter.

Derfor blir tekstene om digitale ferdigheter i fag viktig å forstå for å gjennomføre en opplæring i tråd med intensjonene. Disse har ulik oppbygning, kompleksitet og detaljeringsgrad.

Fokus på læreplan, dialog om læring og vurderingsarbeid må være i sentrum i planleggingen og gjennomføringen av opplæringa i det digitale klasserommet.

Refleksjonsspørsmål til kollegiet

- Hva gjør vi på det digitale feltet i dag som bidrar til at elever og lærlinger oppnår den kompetansen som er beskrevet i det nye kompetansebegrepet? Hvordan kan vi styrke det i tida framover?
- Hva er forskjellen på elevenes digitale ferdigheter og lærernes digitale kompetanse
- Kompetansemålene har implisitte og eksplisitte referanser til digitale ferdigheter. Hvordan jobber vi med dette?
- Hvordan kan vi støtte personalet slik at innholdet i opplæringa får fokus i det digitale klasserommet?
- Hvilken kompetanse har vi i vårt personale som kan brukes i vårt profesjonsfellesskap for å styrke vår kollektive praksis?

[Se film om kompetansebegrepet](#)

Digitale læremidler, verktøy og ressurser

Utviklingsprosesser med digitale læremidler, verktøy og ressurser krever systematisk utprøving der alle lærerne blir trygge på bruken. Dere bør derfor kartlegge hvilke ressurser og verktøy dere behøver å gi støtte og opplæring i. Vi anbefaler at dere samarbeider med skolens ansatte, skoleeier og fagforeninger for å legge en plan for hvordan dere organiserer opplæringa videre.

- Har lærerne tilstrekkelig kompetanse til å bruke utstyr og programvare skolen har?

- Må det settes av tid til opplæring for lærerne i programmer og utstyr skolen har investert i? (eks. læringsplattform, kontorstøtteprogramvare, apper, digitale tavler o.l.)

SAMR-modellen

For å kunne bruke digitale verktøy og ressurser på en god og effektiv måte, trenger vi innsikt i egen digital praksis. SAMR-modellen kan være et godt utgangspunkt for individuell og kollektiv refleksjon. Modellen gir lærere mulighet til å reflektere over egen praksis, og å bli mer bevisst på hvordan de planlegger og gjennomfører undervisning i teknologirike omgivelser. Modellen viser også hvordan teknologi kan endre fag og fagenes innhold.

I stort handler det om *hva* vi har av digitale læringsressurser og *hvordan* vi bruker dem i opplærings situasjoner.

Se film fra Statped

Filmen forklarer SAMR-modellen. Se gjennom filmen og bruk den som utgangspunkt for vurdering av lærernes bruk av digitale verktøy.

- Hvilke programmer og apper brukes til de ulike fagene?
- Hvordan vurderes disse sett i lys av nivåene i SAMR-modellen?
- I hvilke fag og med hvilken programvare/apper ser dere størst potensiale med å komme høyere i modellen?

Hvordan få til varig endring av praksis?

Gjennom arbeidet med kompetansepakkene får kollegiet ny kunnskap om hva som kan være god digital praksis, og blir også utfordret å planlegge undervisning der ny praksis prøves ut.

Etter utprøving er felles utviklingstid en viktig arena for deling av erfaringer og refleksjon. Hva har vi prøvd ut? Hva fungerte bra og hvorfor? Hva kan forbedres og hvordan?

Her ligger det en mulighet til å ta med seg nye tanker tilbake til egen undervisning, justere praksis, og stadig jobbe for forbedringer. Digital kompetanse er ingen konstant størrelse, men er avhengig av et kontinuerlig arbeid for å utvikles.

Kjennetegn på skoler som lykkes med varig endring av digital praksis

- Tydelig organisering og ansvarsfordeling i utviklingsarbeidet

- Jobber systematisk over tid
- Etablerer holdninger, kultur og forventninger til utprøving av digitale læremidler og verktøy
- Skaper eierskap til utviklingsarbeidet og forankrer i læreplaner, fag og praksis
- Prøver ut digital praksis sammen med elevene og deler erfaringer i profesjonsfellesskapet